

НАУЧНЕ ОСНОВЕ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА УЈЕДИЊЕНЕ ЕВРОПЕ

Радомир Лакушић
Природно-математички факултет Универзитета у Бањој Луци
Младена Стојановића 2, 78000 Бања Лука

ABSTRACT

LAKUŠIĆ, R.: SCIENTIFIC BASIS OF CURRICULA IN EDUCATION OF UNITED EUROPE.
Skup, I: Savremena univerzitetska nastava, Zbornik radova naučno-stručnog skupa, Trebinje, novembar 2003. 11-20, Banja Luka, 2004. [Faculty of Natural Sciences and Mathematics of Banjaluka University, 78000 Banjaluka, 2 Mladena Stojanovića Street]

The report has the following contents:

- I Introduction
- II Theoretical, terminological and methodological paths and errors in natural sciences;
- III The scientific bases of plans and programmes in the European education;
- VI Theory about cosmically origin of *Homo sapiens* (Darwin);
- V Bibliography

Part II, there are some examples of the paths and errors in the theory, terminology and methodology in natural sciences, ecological classification of natural sciences and ecological definition of the sciences and their disciplines.

In the part III the examples of the problems with Plans and Programmes of European education are consisted.

Part IV contains the theory about cosmically origin of *Homo sapiens* (Darwin).

Part V contains bibliography, but only some important works.

САЖЕТАК

Реферат садржи:

- I Увод
- II Теоријски, термилошки и методолошки путеви и странпутице у природним наукама;
- III Научне основе планова и програма образовања Уједињене Европе;
- IV Теорија о ванземаљском настанку човјека (*Homo sapiens*, Darwin);
- V Литература.

Друго поглавље има три подпоглавља:

- II 1. Теоријски путеви и странпутице у природним наукама;
- 2. Термилошки путеви и странпутице у природним наукама;
- 3. Методолошки путеви и странпутице у природним наукама.

Треће поглавље садржи проблеме везане за научне основе израде планова и програма европског образовања.

Четврто поглавље садржи обресе Теорије о ванземаљском настанку мисаоног човјека (*Homo sapiens*, Darwin).

Пето поглавље садржи попис најзначајнијих дјела кориштене литературе.

I. УВОД

Наука је откривање закона настајања, егзистенције и трансформације природних система материје у неке друге материјалне системе, са вишим или нижим степеном интеграције, односно еволуције.

Према еколошком схватању материје (Лакушић, Р., 1985. "Дијалог", Л-2 : 183-194, Сарајево), под материјом подразумевамо све што објективно постоји и све што човјек мисли и зна о објективној и субјективној стварности која га окружује, на локалном, регионалном, планетарном и космичком нивоу. Материја, у глобалу, је бесконачна у простору и времену (филозофски схваћеним) и мимо ње ништа не постоји.

Материја се диференцира у пет нивоа еволуције: физички, хемијски, биолошки, мисаони и еколошки.

Физички ниво еволуције материје има четири субнивоа: субатомски, атомски, атомско-молекуларни и елементарни.

Елементи Менделјејевог периодног или природног система су само различити степени интеграције субатомских система и поредани су по степену сложености структуре атома, која је управо пропорционална маси, од броја 1, који означава водород или водоник, до око 109, колико их је откривено до сада.

Хемијски ниво еволуције материје се диференцира на два субнивоа еволуције: једињењско - молекуларни и једињењски у глобалу.

Једињења хемијског нивоа еволуције материје само су различити степени хемијске интеграције елемената, од оних најпростијих попут LiH, са молекуларном тежином $1+3=4$, или H_2O са молекуларном тежином $2+16=18$, до оних најсложенијих RNK, DNK итд., чија молекуларна тежина износи више милиона.

На жалост, због изузетно великог броја различитих једињења, Природни систем једињења још није проучен, но јављају се његови фрагменти, попут Система угљеникових једињења, што потврђује да тај систем у природи постоји и да треба радити на његовом откривању.

Биолошки ниво еволуције (живе) материје има пет Субнивоа еволуције, који су означени као царства живих система: Prokarioti, Protisti, Planta, Fungy, Animalia, а по најновијој класификацији и царство људи Sapiientietalia, којих, можда у Космосу има на десетине, стотине или хиљаде врста.

Степени и субстепенни интеграције у Биолошком нивоу еволуције и његовим субстепенима, односно царствима, веома су детаљно разрађени у систематикама поменутих царстава, њихових филума, класа, редова, породица, родова, врста, подврста, вариетета и форми. Биосистематика у Европи има традицију од преко 2500 година, од генијалних грчких научника и филозофа, попут Аристотела, преко шведског фитолога Karla Linne-а до руског фитолога Тахтациана и других, чији резултати су праћени и многим странпутицама, о којима ће бити говора нешто касније.

Еколошки ниво еволуције материје је јединство Физичког, Хемијског и Биолошког нивоа еволуције Материје, а од доласка мисаоног човјека на планету Земљу и Мисаоног нивоа еволуције, који све интензивније дјелује, на жалост најчешће негативно, на природне - климатогене екосистеме Геобиосфере.

Еколошки ниво еволуције материје има два симетрична субнивоа еволуције - Сјеверну и Јужну Геобиохемисферу, са зоналним супрастепенима интеграције: поларним леденим појасевима, појасевима тундри, појасевима четинарских шума, лети зелених шума, субтропских тврдолисних увијек зелених шума и тропских увијек зелених шума. Планински масиви, сходно географском положају и надморској висини Законито понављају Зоналне екосистеме, од подножја, тј. Зоне у којој се налазе, према врху планине, односно према Сјеверном или Јужном полу и њиховим леденим капама.

II. ТЕОРИЈСКИ, ТЕРМИНОЛОШКИ И МЕТОДОЛОШКИ ПУТЕВИ И СТРАНПУТИЦЕ У ПРИРОДНИМ НАУКАМА

II 1. ПУТЕВИ И СТРАНПУТИЦЕ У ТЕОРИЈИ ПРИРОДНИХ НАУКА

У раду ”Природни систем Материје и систем наука о њој” (Лакушић Р., 1985) дате су дефиниције нивоа еволуције и степена интеграције материјалних система и наука о њима. Овом приликом дајемо допуну Система наука и објеката њиховог проучавања:

Материологија је наука о Материји у глобалу;

Космологија је наука о Космосу у глобалу;

Гравитациологија је наука о Сили гравитације;

Солеологија је наука о Сунчевим системима (о нашем Сунцу);

Геологија је наука о планети Земљи (*Gea*);

Географија је наука о Изради карата компонената и елемената планете Земље;

Екологија је наука о Геобиосфери, тј. о екосистемима Геобиосфере;

Литологија је наука о Литосфери;

Геонуклеологија је наука о Језгри Планете Земље;

Минералологија је наука о минералима;

Молекулологија је наука о молекулама једињења;

Елементологија је наука о Елементима Менделјејевог Система;

Атомологија је наука о Атомима Елемената;

Субатомологија је наука о субатомским системима (честицама);

Атомонуклеологија је наука о Нуклеусима атома и нуклеарним силама (јакој и слабој);

Неутронологија је наука о Неутронима;

Протонологија је наука о Протонима;

Електронологија је наука о Електронима;

Фотонологија је наука о Фотонима;

Магнетологија је наука о Магнетизму;

Електро - магнетологија је наука о Електро - магнетној сили;

Геномологија је наука о Геномима биолошких система;

Генологија је наука о Генима;

Хромосомологија је наука о Хромосомима;

Цитологија је наука о Ћелијама;

Хистологија је наука о Ткивима;

Органологија је наука о Органима;

Индивидуологија је наука о Индивидуама;

Популациологија је наука о Популацијама;

Специологија је наука о Врстама;

Генусологија је наука о родовима;

Фамилиологија је наука о Фамилијама;

Ордологија је наука о Редовима живих система;

Klassologija је наука о Класама живих система

Fullumologija је наука о Phylum - има живих система;

Regnumologija је наука о Царствима живих система;

Биологија је наука о живим системима у глобалу;

Антропологија је наука о човјеку (врсти *Homo sapiens*). Класификација наука о човјеку дата је у раду - Лакушић Р., 2001, - Еколошке основе Медицинских струка и наука. Конгрес Ратне Медицине Еколошки аспекти рата: 79 - 85. Бања Лука.

Биоценологија је наука о животним заједницама;
Екологија је наука о Екосистемима Геобиосфере;
Геобиосфера је врхунско: физиономско, структурно, функционално, продукционо и еволутивно јединство свих субатомских, атомских, молекуларних, биолошких, социолошких, мисаоних, умјетничких и техничких система живог омотача планете Земље.

II 2. ПУТЕВИ И СТРАНПУТИЦЕ У ТЕРМИНОЛОГИЈИ НАУКА

Редукционизам:

- Геологија редукована на литологију или петрологију;
- "геолошке карте" свих мјерила су само литолошке карте;
- Временске ознаке у легендама "геолошких карата": тријас, јура, креда итд. не одговарају физичко-хемијским особинама стијена; (еколошко вријеме је комбинација еколошких фактора при којој су таложене дате стијене; то није што и календарско вријеме, филозофско вријеме, па чак ни геолошко вријеме);
- Компетентност "геолога" у палеонтологији и палинологији није на висини (само најбољи еколози, односно биосистематичари, фитоценолози, зооценолози и филогенолози су компетентни да тумаче историју Геобиосфере);
- Фитоценологија редукована на макрофитоценологију је редукционизам;
- Макрофитоценологија редукована на доминантне популације је редукционизам;
- Шумарска фитоценологија редукована на популације доминантних врста дрвећа или дрвећа уопште није наука већ шумарска струка, и то на ниском нивоу;
- Пољопривредна фитоценологија редукована на популације доминантних врста у ливадским, пашњачким и њивским фитоценозама није наука већ пољопривредна струка ниског нивоа;
- Биоценологија редукована на макробеоценозе површна је наука, тј. струка;
- Макробеоценологија редукована на доминантне популације није Биоценологија већ у најбољем случају површна Биогеографија;
- Хемијске формуле стијена (једињења) редуковане на доминантне компоненте (CaCO_3 , MgCO_3 итд.) не одговарају истини о физичким и хемијским особинама стијена;
- Ознака елемента (Кисеоника или Охугена) редукована на једну алотропску модификацију (О) је редукционизам;
- Ознака свих облика свјетлости редукована на Lux веома је груба;
- Ознака свих врста топлотне енергије редукована на неки степен температуре (С, F) не одговара реалности;
- Редуковање нуклеарне енергије на слабу и јаку не одговара стварности;
- Редуковање атомског зрачења на мали број зрака не одговара стварности;
- Редуковање екоклиме на неколико типова широм планете земље не одговара објективној стварности;
- Редуковање систематике земљишта само на његове физичке и хемијске особине и занемаривање педобеоценозе и екоклиме је дубоко ненаучно;
- Редуковање хумусног хоризонта тла на А00, А1 и А2, (без обзира на његово поријекло) не одговара научној истини;
- Класификација земљишта (тала) оптерећена матичним субстратом је редукционизам; итд.

II 3. МЕТОДОЛОШКИ ПУТЕВИ И СТРАНПУТИЦЕ У ПРИРОДНИМ НАУКАМА

Многе наведене и ненаведене теоријске и термилошке странпутице су уско повезане са методолошким странпутицама и произилазе једне из других. Све оне су најчешће посљедица несагледавања природног система материје и система наука о природи. Веома велика разноврсност еколошког диверзитета на хоризонталном профилу Геобiosфере и вертикалном профилу њених планинских масива, уз веома грубу мрежу имена локалитета, на геоморфолошким картама, онемогућавају израду прецизних: климатских, вегетацијских и других биолошких карата, карата земљишта, па и матичног субстрата екосистема, односно екосистема у глобалу, те њихових развојних фаза - стијена, сипара, камењарских пашњака, ливада, врштина, ниских шума и високих шума, па је било неопходно геоморфолошке основе картирања замијенити биолошким и еколошким основама, које на основу биоиндикатора омогућавају веома прецизно картирање не само биолошких система - (популација, фитоценоза, биоценоза, врста, родова итд.), већ и еоклиме њихових станишта, земљишта, матичног субстрата, па чак и степена антропогених утицаја, од оних најнижих у оквиру примарних климатогених, преко секундарних и терцијарних екосистема до антропогених полупустиња и пустиња.

На било којој коти у топографским картама, (па чак и оним најдеталнијим) у природи се могу јавити веома различити екосистеми - до нивоа различитих класа и различитих развојних фаза, што топографску основу чини неподобном за представљање објективне стварности о вегетацији, тлу, еоклими итд.

Свако свођење неког сложеног материјалног система на једну или мали број његових компонената или елемената значи редукционизам, који нас и теоријски и термилошки и методолошки удаљава од научне истине. Тек када се приближимо научној истини можемо материјални систем кога проучавамо најдубље схватити, рационално га искористити, унаприједити савременим техничким достигнућима и сачувати га од антропогене деградације.

Нови - Генеколошки метод класификације биолошких и еколошких система, а преко њих и земљишта и еоклиме, омогућава њихово прецизно регистровање, проучавање, снимање и картирање, чиме се екологија у глобалу и наука у глобалу, приближавају најидеалнијој методологији проучавања животне средине људског друштва, биљног царства, животињског царства, царства гљива, царства протиста и царства прокарионата.

Овај метод има веома висок степен корелације између Филогенетичког и еколошког система класификација. У њему:

Популација - јесте основни биолошки систем индивидуа у датом екосистему међу којима се врши активна размјена геномског материјала и остварује витално потомство;

Врста (species) је систем популација које су просторно, еколошки и фенолошки издиференциране, припадају различитим асоцијацијама исте свезе, која носи назив по датој врсти, чије се име рода завршава наставком за свезу - ion (Pancicium serbicae Lakušić in Br.-Bl. 1964);

Род (genus) одговара еколошком реду (ordo) и значи систем врста у филогенетичком, односно систем свеза у еколошком систему, а добија име по имену рода уз наставак - etalia (Fagetalia Pawlowsky 1928).

Фамилија одговара еколошкој класи и значи систем родова у филогенетичком, односно систем редова у еколошкој класификацији; класа добија име по фамилији уз наставак - etea (Pinetea /Ht. 1959/Lakušić 1972).

Ред филогенетичких система одговара кругу еколошких система; добија име када се на основу реда дода наставак - eta (Campanulaleta Lakušić 1995, Fagaleta Lakušić 2002, etc.).

Класа филогенетичких система одговара зони екосистема на хоризонталном и одговарајућем појасу на вертикалном профволу планинских масива; добија име када се на основу имена Класе дода наставак - а, (*Monocotyledonea*, *Dicotyledonea*, etc.)

Filum филогенетичких система одговара субсфери еколошких система и има исто име као и филум (*Pteridophyta*, *Coniferophyta* etc.).

Regnum у филогенетичком систему одговара *vegetatio* у еколошком систему, тј, јединству флоре и вегетације планете Земље, односно њене Геобиосфере.

Простор и вријеме у Еколошком концепту материје нису исто што и у филозофском смислу ријечи. Наиме, сваки материјални систем је ограничен укупном комбинацијом еколошких фактора његове егзистенцијалне средине и временом настанка, те трајања све до трансформације у неки други систем истог или различитог нивоа еволуције или степена интеграције материје.

Area, тј, простор живих бића не одређују географске координате на хоризонталном профилу Геобиосфере, нити изохипсе на вертикалном профилу планинских масива, већ ограничавајући еколошки фактори у минимуму и максимуму, а то су најчешће: свјетло, топлота, вода и храна, односно ширина амплитуде варирања еколошких фактора у којој је могућа егзистенција датог живог система.

Вријеме егзистенције било ког живог система, па и система уопште (физичког, хемијског, биолошког, мисаоног и техничко-технолошког, те еколошког) строго је одређено варирањем ограничавајућих абиотичких и биотичких фактора у екосистему којем припада, а нема никакве везе са филозофским, нити са календарским временом; (ако у једном стакленику формирамо еоклиму која одговара фази цвјетања дате популације биљке у култури ће цвјетати, па било то у јануару, марту, јуну, августу, октобру или децембру).

Филозофско вријеме је само општи појам, који ни у каквом конкретном случају, односно конкретном екосистему Геобиосфере не постоји, па самим тим не може имати никаквог утицаја нити на простор, односно ареал, а нити на вријеме егзистенције било ког материјалног система. Оно је бесконачно, као и простор, у филозофском смислу ријечи, док је вријеме егзистенције било ког материјалног система, од најпростијих субатомских честица, преко атома и молекула до живих система увијек коначно, и по правилу се скраћује идући према све сложенијим нивоима еволуције материје (физичком, хемијском, биолошком, еколошком и мисаоном) и све вишим степенима интеграције унутар сваког нивоа еволуције понаособ.

III. НАУЧНЕ ОСНОВЕ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА УЈЕДИЊЕНЕ ЕВРОПЕ

Образовање је процес преношења научних спознаја о примарној, прије човјека насталој и од човјека независној стварности (субатомским, атомским, молекуларним, биолошким и еколошким системима, те о човјековом мишљењу и на њему заснованом: научном, образовном, културном, умјетничком и материјалном стваралаштву).

Планови и програми образовања чине суштину образовања и први предуслов за његову успјешну и рационалну реализацију. Други неопходан предуслов су добро образовани учитељи, који будно прате научну литературу, а тек на трећем мјесту су уџбеници и помоћна наставна средства која служе као потсјетници наставницима и ученицима у овладавању знањем, те као збирка илустрација за лакше овладавање облицима, појавама и процесима у природи, друштву и људском мишљењу.

Образовање је јединствен процес - од предшколског и основно-школског до средњошколског и универзитетског, како додипломског тако и постдипломског. Њему се не смије прилазити фрагментарно - по степенима образовања и по појединим предметима, али се строго мора водити брига о сублокалним, локалним, субрегионалним, регионалним, субглобалним и глобалним специфичностима и законитостима.

Значај сублокалних, локалних, субрегионалних и регионалних појава, процеса и законитости долази до изражаја нарочито на билошком и еколошком нивоу еволуције материје, односно у биолошким и еколошким наукама, те се њихово непознавање и изостављање из планова и програма билошких и еколошких предмета катастрофално одражава на квалитет образовања, па самим тим и на квалитет стручњака које образујемо, па било за сам процес образовања (учитељи, наставници, професори средњих школа и професори универзитета) или за развој струка (шумарства, пољопривреде, фармације, ветерине, медицине, биотехнике итд.).

Ако Европу схватимо као регион, Југоисточну Европу као субрегион, сјеверозападни дио Југоисточне Европе као локални ниво организације природе, друштва и људског мишљења, онда нам поједини планински масиви, попут Динарида, Проклетија, Шарида и Родопа имају сублокални ниво диференцијације екосистема и њихових биолошких компонената и њихових елемената. И управо овај сублокални ниво законитости еколошког и биолошког диверзитета су од највећег значаја за еколошко и биолошко образовање на свим нивоима, јер без њиховог познавања људске популације са тог простора неће моћи да схвате ни оне најелементарније процесе еволуције биолошких и еколошких система, нити ће моћи да их рационално користе и ефикасно унапређују за добробит људског друштва и његове животне средине. Значај сублокалних, локалних, субрегионалних и регионалних законитости диференцијације биолошких и еколошких система могу се доказати веома јасно на свега три примјера из биљног и животињског царства.

Род *Pinus* L. у региону Европе има десетак врста са петнаестак подврста, чији ареали по правилу захватају субрегионални или локални простор, а у изузетним случајевима и сублокални ареал (*Pinus leucodermis* Antoin, *Pinus heldreichii* Christ., *Pinus canariensis* Sweet ex Sprengel). Сјеверна Европа има само једну врсту овог рода - *Pinus sylvestris* L., док на простору југоисточних Динарида живи осам врста са десет подврста које су географски и еколошки добро издиференциране.

Род *Quercus* L. има на простору Сјеверне Европе само једну врсту - *Quercus robur* L., у Централној Европи двије врсте - *Q. robur* и *Q. petraea*. (Mattuschka) Liebl., док на југоисточним Динаридима живи десет врста и добро издиференцираних подврста.

Ова два рода су незаобилазни у програмима биологије и екологије када се говори о четинарима или лишћарима, односно четинарским или лишћарско-листопадним шумама. Како помирити планове и програме Биологије и Екологије на средњошколском и универзитетском нивоу у земљама Сјеверне Европе и Балканског полуострва, односно Југоисточне Европе? Треба ли их свести на веома ниски биодиверзитет Сјеверне Европе или ћемо их подићи на високи биодиверзитет Југоисточне Европе?

Још очитији примјер разлика у биодиверзитету између Сјеверне, Средње и Југоисточне Европе, са кобним последицама за оне који не познају све врсте из рода отровних змија - (*Vipera*) на простору цијеле Европе, најбоље нам говори о томе какви планови и програми Биологије за цијелу Европу морају бити. Иако у Сјеверној и Средњој Европи живе популације само једне од врста рода *Vipera* - *Vipera berus* (Linne) у плановима и програмима свих европских држава, од Исланда до Турске и од Португала до Русије род *Vipera* мора бити детаљно обрађен, како би се сви грађани Европе знањем заштитили од уједа врста овога рода, када се нађу на њиховим

стаништима у Југоисточној или Јужној Европи, а сјеверне обале Медитерана су љетња одмаралишта управо становника из Сјеверне и Средње Европе. Из досадашње медицинске праксе је познато да од уједа најопасније отровнице - поскока (*Vipera ammodytes* (Linne) која живи на Приморским Динаридима, далеко чешће страдају током љетног годишњег одмора туристи из Сјеверне и Средње Европе него становници Далмације, Херцеговине и Црне Горе који добро познају ову опасну љутицу. Само на вертикалном профилу од обала Јадранског мора до врхова Маглића (2386 м над морем), Волујка (2336 м), Биоча (2396 м) и Дурмитора (2523 м) живи пет отровница (поскок, херцеговачки црнострук, босанска шарка, европска шарка и планинска шарка), које су законито распоређене у пет појасева климатогених екосистема, од субтропских увијек зелених шума, преко термофилних храстових и букових шума до мезофилних храстових и букових шума, те до клековине бора и појаса планинских рудина. Да не наводимо остале отровне јужноевропске животињске врсте (попут паука “црна удовица” и сличне).

Из наведених примјера јасно произилази да прављење планова и програма за све нивое образовања из биологије и екологије јесте један од најзначајнијих и најтежих проблема реформе образовања за потребе Уједињене Европе, те га успјешно могу рјешавати само најбољи познаваоци: европске флоре, европске вегетације, европске фауне, европских животињских насеља, европских гљива - отровних и јестивих, те отровних протиста и прокарионата, који су најчешћи узрок разних инфективних болести на простору Европе, па и знатно шире.

IV. ТЕОРИЈА О КОСМИЧКОМ ПОРИЈЕКЛУ МИСАОНОГ ЧОВЈЕКА (*Homo sapiens*)

Релативно велики дисконтинуитет унутар *Primata*, чији највиши степен интеграције, односно еволуције чини врста *Homo sapiens*, а нарочито мишљењем, говором, организацијом друштва и на мишљењу и осјећајима заснованом научном, умјетничком и техничко-технолошком стваралаштву, те најновије информације о резултатима проучавања Космоса (космичке екологије) све више нас приближавају идејама о паралелној еволуцији материје у глобалу, чија је брзина управо пропорционална степену повољности еколошких фактора у окружењу сваког датог материјалног система, што је веома очигледно на примјеру зоналних и појасних екосистема Геобисфере. Ако је нека од планета сунчевог система прије од Земље ушла у те повољне услове за настанак живота, па и људског друштва, онда је она нормалном брзином еволуције сопствене материје остварила прије биолошки и еколошки ниво еволуције, па самим тим и мисаоног човјека, односно на науци и техници засноване антропогене космичке летилице, којима је могла и у датом тренутку космичке историје упутити човјека на Земљу, чија еволуција је била стигла највјероватније до човјеколиких мајмуна, односно примата. То космичко калемљење двију одговарајућих спирала еволуције материје са Земље и неке од сусједних планета (Марса, Венере, Јупитера или Сатурна?), уродило је плодом и космичка врста (*Homo sapiens*), као мисаоно, те језиком, писмом и техником обдарено биће, завладала је планетом Земљом, односно њеном Геобисфером и уз пуно странпутица довело је до овог стања, које се карактерише драстичном деградацијом природних - климатогених екосистема, а нарочито њихове радничке класе - зелених биљака, као примарних произвођача најнеопходнијих материја, као што су: кисеоник, чиста вода и чиста храна.

Теорија о космичком настанку човјека и његовом лансирању на планету Земљу у фази еволуције њених *Primata* пружа могућност

најинтелигентнијег премотавања постојећих неспоразума између савремене науке и савремене религије. Довољно је по двије ријечи из ових дијаметрално супротних схватања свијета - еволуције материје и Божјег стварања свијета схватити и означити као синониме, што значи да је лансирани космички човјек са неке друге планете на нашу Земљу управо Бог по религијском схватању настанка свијета. Старија, многобожачка религија је била знатно ближа научном схватању еволуције материје, јер је за сваку неопходну компоненту еволуције имала посебног Бога (Бога сунца, Бога ваздуха, тј. Кисеоника, Бога воде, Бога земљишта итд.).

Монотеистичке религије су својеврсне странпутице у религији и настале су под утицајем државника највећих империја Средњег вијека - царева, краљева и других политичких великана, како би се једним Богом оправдао један Владар - апсолутиста. Ко зна причу о златној статуи бога Перуна (у природној величини), што га кнез Вишеслав баца у набујалу ријеку, у име прихватања само једног Бога и једног Кнеза, неће му бити тешко да схвати политичку позадину ове странпутице у религији, која је иначе, по етичким порукама које нам из Космоса донесе Божји син - Исус Христос далеко значајнији од свега што смо створили у сфери *Eticologie* еволуцијом друштва током последњих десет хиљада година, од Сумера и Феничана, преко Египћана и Грка, до Римљана и Енглеза (са Американцима).

Но, тих мудрих етичких порука, тј. Божјих заповијести, данас се само веома мали број индивидуа и популација људске врсте придржава, те нам људско друштво и његова животна средина (Геобиосфера) брзином геометријске прогресије хрли у бесповратни понор.

Једини лијекови за оздрављење морално посрнутих људских популација, нација, држава и блокова држава су:

Не лажи да би профитирао;
Не кради да би акумулирао свој капитал;
Не отимај ако од свога можеш преживјети;
Не врши насиље над недужним и стваралачким бићима;
Строго кажњавајте лажове, лопове и силеције;
Убице једног или више недужних људи строго казнити;
Не учините ником оно што не бисте желели да вама неко учини;

Сав корумпирани и веома скупи правосудни систем може се замијенити провођењем у дјело ових етичких, научних, умјетничких и Божјих порука.

IV 1. ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

Односи васпитања и образовања су веома сложени. Наука о васпитању је *Eticologia*, а примјена закона *Eticologie* у пракси људског друштва је Етика.

Eticologia је дисциплина екологије човјека, која проучава морална својства и моралне односе унутар друштвених степена интеграције, од породице и радне организације до нације, државе, система држава, вјера и људског друштва у глобалу.

Образовање је преношење спознаје настајања, трансформације и нестајања материјалних система природе, друштва и људског мишљења.

Струка је примјена науке и образовања у пракси развоја људског друштва и његове животне средине.

Историјски гледано *Eticologia* и њена примјена - етика сежу до времена настајања врсте *Homo sapiens*.

Коријене *Eticologie* и Етике налазимо у „Божјим Порукама“, које је према предању донио на нашу планету „Божји син - Исус Христос“, и које су до данашњих дана остале непревазиђене, јер се ни наука, а ни образовање нису довољно дубоко бавили *Eticologiom*.

Етика је од почетка до данашњих дана остала објектом проучавања религијских институција и религијског образовања уз помоћ најзначајнијих дјела - Светог писма (Старог завјета и Новог завјета, Курана и сличне религијске литературе). Ако желимо из савременог етичког хаоса на свим нивоима организације људског друштва изаћи, неминовно је развијати *Eticologiu* и њена нова открића повезати са „Десет Божјих заповијести“ и многим другим поукама, које су произашле из Религијске етике.

Црквено, тј. Религијско васпитање треба интегрисати са свјетовним образовним системом Европе и свијета и учинити га уистину јединственим васпитно - образовним системом.

За образовање из природних наука некомпетентним вјерским проповједницима треба забранити све проповиједи, које су у супротности са достигнућима у откривању закона у сфери Еволуције материје, од субатомских и атомских до молекуларних, биолошких, мисаоних, социјалних и еколошких система јединствене нам Геобиосфере.

Интегрисањем Бога и Материје, Великих светаца, Великих научника и Великих умјетника премостити ћемо вишемиленијски повор између религије, науке, умјетности и филозофије.

ЛИТЕРАТУРА

1. Лакушић Р., Диздаревић М., 1971. Генетички системи - објекти испитивања аутекологије. *Екологија*, 6, (2). Београд.
2. Лакушић Р., 1974. Природни систем популација и врста рода *Eraianthus* DC. Год. Биол. Инстит. Унив. Сара 26 Посебно издање: 3 – 130. Сарајево.
3. Лакушић Р., 1977. Природни систем геобиоценоза на планинама Динарида. *Ibid.* 29.
4. Лакушић Р., 1976. Ниво еволуције, степен интеграције и степен слободе еколошких система и њихових компонената. *Билтен ППЗ 11 - 12*. Бања Лука.
5. Лакушић Р., Диздаревић М., 1976. Еколошке карактеристике генетичких система као критеријуми за одређивање њиховог мјеста у природном систему биоса. *Год. Биол. Инстит. Унив. Сара. 28*. Сарајево.
6. Лакушић Р., 1985. Дијалектичко - еколошко схватање материје. *Дијалог*, 1-2: 183-194. Сарајево.
7. Лакушић Р., 1989. Еколошка диференцијација босанско-херцеговачког простора. *Гласник Зем. Музеја БиХ*: 98-102. Сарајево.
8. Лакушић Р., 1989. *Екологија биљака*. Свјетлост. 5-245. Сарајево.
9. Лакушић Р., 2001. Еколошке основе медицинских струка и наука. *Зборник радова Конгреса ратне медицине*, 1 : 79-85. Бања Лука.
10. Morin Edgar, 1981. *La nature de la nature*, Paris, Seuil, coll. Points: 365-387.
11. Morin Edgar, 1983. *L'esprit du temps*. Biblio-essais: 81-85.
12. Morin Edgar, 1985. *La vie de la vie*. Paris, seuil, coll. Points: 365-377.
13. Morin Edgar, 1989. *Kako misliti Evropu*. Svjetlost Sarajevo.
14. Popper Karl, 1979. *La société ouverte et ses ennemis*. Paris, seuil.